

De nieuwe gebreken van de ouderdom

JOEP DOHMEN

Onlangs verschenen de resultaten van het recente Levensvragenonderzoek van de seniororganisatie KBO-PCOB (18 december 2017). Verreweg de meesten van de 1700 ondervraagde senioren blijken zich bezig te houden met vragen als 'Wat is de zin van het leven?', 'Is mijn leven van betekenis?' en: 'Wat ga ik verder nog doen met mijn leven?' De belangrijkste levensvraag (60%) luidt: 'Wat kan ik voor anderen betekenen?' Tot zover niet erg wereldschokkend, maar dan komt het.

Maar liefst een op de drie senioren zegt grote fouten gemaakt te hebben in zijn of haar leven. Dan noemen ze: verkeerde partnerkeuze of te weinig aandacht voor partner en kinderen. Dat zijn natuurlijk vooral die mannen die aan hun carrière gewerkt hebben en daarna ineens 'iets willen betekenen voor anderen'. Daar hebben ze in hun huis met oprijlaan veel spijt van. Een kwart van de senioren die zo'n grote fout heeft gemaakt, kan zichzelf die fout niet vergeven. 'Het drukt een stempel op hun leven', aldus het onderzoek. Verder heeft een bepaalde groep senioren er spijt over dat hun talenten niet tot hun recht gekomen zijn. Veel mensen van de oudere generatie hadden niet de kansen om te studeren en te worden wie ze wilden zijn. De meest opmerkelijke uitkomst is wel deze. Wanneer ze hun leven helemaal opnieuw konden doen, dan zouden maar liefst zes van de tien senioren hun leven anders inrichten! 37 procent zou een andere opleiding kiezen, 24 procent een ander beroep, 14 procent een andere part-

ner en 9 procent zou anders zijn omgegaan met zijn lichaam.

Dit is heel andere koek dan die flauwekul dat 90% van de Nederlanders gelukkig is. Dat is godsonmogelijk als je ziet wat er de afgelopen vijftig jaar gebeurd is. Ten eerste zijn we sinds de jaren zestig van de vorige eeuw gemanicpeerd en vrij, maar in ons anti-paternalistische tijdsgewricht hebben we niet geleerd hoe we die vrijheid met elkaar moeten vorm geven. Bovendien is de welvaart juist sindsdien enorm toegenomen en wie wilde daar nou niet een flink graantje van meepikken? We hebben zo ontzettend veel keuze opties gekregen, er waren en zijn zoveel verleidingen, er valt zoveel te consumeren. We hebben nog steeds dat vervloekte 'verlangen naar onverdiende roem' (Rousseau). Je kunt zo makkelijk je talent verprutsen, er is een zee van ruimte om met relaties te experimenteren op zoek naar de ware liefde, en er is nog steeds geen middel om tegenslag uit het leven te elimineren. Het leven is maar beperkt maakbaar.

Onze neoliberale cultuur mist levenskunst, het programma om je eigen leven samen met dat van anderen vorm te geven. Het onderzoek laat maar weer eens zien dat wijsheid met de jaren komt, en dat is dus in zes van de tien gevallen te laat.

Over de auteur

Prof. Dr. Joep Dohmen is Lector Bildung aan het Centrum voor Humanistische Vorming en aan de Hogeschool voor Toegepaste Filosofie.